

Spelletjes

Linda Polman

Uw eigen drone: het kán! Drones vliegen de winkels uit (*pun intended*). Bij de Maffe Marathon van de Bijenkorf lag het model Parrot, met twee camera's, al voor slechts driehonderd euro in het schap. U downloadt de gratis besturings-app, koppelt uw telefoon en bent *ready for take-off*. Eenmaal in vlucht, bekijkt u op het display van uw smartphone of tablet de beelden die uw drone doorstuurt. Gluren bij de burens vanuit de lucht is de toekomst. Ook van het defensiebeleid. De Amerikaanse luchtmacht leidt nu al meer drone-piloten op dan piloten voor bemande gevechtsvliegtuigen. *Airman First Class* Brendan Bryant was in 2006 één van de eerste *Drone Warriors* en is nu één van de eersten die er à la Manning en Snowden met de pers over sprak. In het oktobernummer van het tijdschrift *GQ* vertelt hij over de honderden missies die hij met Predators boven Irak en Afghanistan uitvoerde. Vanuit zijn 'donkere doos' vol beeldschermen en toetsenborden bij een luchtmachtbasis in de Nevada-woestijn doodde hij 1.626 mensen. Eerst was het nog leuk, want hij was 21 jaar oud en verslaafd aan computergames zoals *Dungeons & Dragons* en *World of Warcraft*. Maar al snel werd het eentonig. Uren- en dagenlang staarde hij op zijn beeldschermen naar landschappen in Kunar en Hindu Kush, naar lege wegen, daken van huizen en binnenplaatsen achter hoge muren. Soms moest hij een paar weken lang boven hetzelfde huis cirkelen, als een gier op een luchtstroom. De mensen beneden wisten van niks. Bryant zag ze hun thee drinken, spelen met hun kinderen, voetballen en een bruiloft vieren. Instructies bereikten hem via zijn koptelefoon, van mensen in Washington of Bagdad, die naar dezelfde computerbeelden zaten te kijken. Bryant switchte dan van grijsbruine tinten naar infrarood, *lockte* het doel, telde af en keek toe hoe achtduizend kilometer verderop poppetjes in lange hemden en wijde broeken uit elkaar spatten. In 2011 had hij er zesduizend vliegrepen op zitten en wist hij niet meer wat echt was: waren die

infrarode figuren game-karakters, of levende wezens? Hij kreeg nachtmerries, verliet het leger, raakte aan de fles en belandde onder een brug. PTSS, concludeerde de dokter. Voor de menselijke geest blijkt het niet uit te maken of je de vijand hoogstpersoonlijk aan een bajonet rijgt of hem vanuit Arizona met een drone bestookt. Voor de psyche is de belasting hetzelfde.

In 2011 onderzocht de Amerikaanse luchtmacht de geestestoestand van zeshonderd drone-operators. 42 procent was matig tot ernstig gestrest, 20 procent *burned out*. Het percentage drone-piloten met depressies, angstaanvallen, alcoholproblemen en suïcidale aanvechtingen is hetzelfde als onder traditionele gevechtspiloten. Over drone-piloten wordt wel honend gezegd dat ze op z'n ergst hun nagels kunnen breken op een gemeen computerknopje, maar de werkelijkheid is dat ze soms dagenlang gedwongen de vernietiging op de grond blijven aanzien. Bryant staaarde naar de begrafenissen van zijn slachtoffers en schoot de begrafenissen dan ook nog dood. Bemanningen van bemande vliegtuigen zien dat allemaal niet. Die zijn zo snel mogelijk weg. Een van de voordelen van meer drone-gebruik zou zijn dat piloten de morele schuld naar machines kunnen afschuiven: drone, maak jij die mensen even dood. Bryant waarschuwt: 'Hoe meer we de menselijke factor uit oorlogvoering schrappen, hoe minder de consequenties van oorlog een rol zullen spelen. Onderscheid tussen goed en kwaad zal verder vervagen.' De Parrot wordt intussen in de markt gezet als 'meer dan een speeltje'. 'Binnenkort speel je zelfs spelletjes waarbij je denkbeeldige vijanden de lucht uitschiet,' juicht de fabrikant. Maar misschien vallen die denkbeeldige vijanden binnenkort ook vanzelf wel uit de lucht. De Vereniging van Verkeersvliegers heeft al gewaarschuwd dat de toenemende drone-drukke boven de bebouwde kom onvermijdelijk tot ongelukken gaat leiden. ■